

УДК 351.74+351.86|(477)(082)
ББК 67.9(4Укр)401.21я431
С76

*Рекомендовано до друку вченою радою
Інституту УДО України КНУ імені Тараса Шевченка
(протокол № 9 від 10.11.2016 року)*

С76 **Стан та перспективи реформування сектору безпеки і оборони України:** матеріали науково-практичної конференції (25-26 листопада 2016 року). – К.: ПАЛИВОДА А. В., 2016. – 363 с.

ISBN 978-966-437-486-3.

У збірнику матеріалів науково-практичної конференції «Стан та перспективи реформування сектору безпеки і оборони України», що відбулася 25-26 листопада 2016 року в Інституті Управління державної охорони України Київського національного університету імені Тараса Шевченка, опубліковано тези доповідей, в яких обговорено та визначено науковий підхід щодо формування національних безпекових та оборонних спроможностей, які сприятимуть удосконаленню національної правової системи, ефективному реагуванню на кризові ситуації, що дозволить своєчасно виявляти та нейтралізувати зовнішні та внутрішні загрози.

В обговоренні проблем реформування сектору безпеки і оборони України взяли участь представники органів законодавчої та виконавчої влади, Управління державної охорони України, науковці та молоді вчені провідних вищих навчальних закладів.

УДК 351.74+351.86|(477)(082)
ББК 67.9(4Укр)401.21я431

*Тези наукових повідомлень і виступів друкуються в авторській редакції.
Відповідальність за достовірність поданих фактів, цитат, цифр,
прізвищ тощо автори несуть одноосібно.*

Будь-яке відтворення тексту без згоди авторів забороняється.

ISBN 978-966-437-486-3

© Інститут Управління державної охорони
України КНУ імені Тараса Шевченка, 2016
© Колектив авторів, 2016

*Л. Г. ЮРКОВСЬКА,
старший викладач кафедри педагогіки, психології, медичного та
фармацевтичного права Національної медичної академії післядипломної
освіти імені П. Л. Шупика*

ОКРЕМІ ЮРИДИЧНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ, ЯКІ ВЗАЄМОДІЮТЬ З УЧАСНИКАМИ АТО

Постановка проблеми. Антитерористична операція (далі – АТО) в Україні є формою прояву оборонної політики Української держави, яка покликана належним чином відповісти на новітні виклики і загрози національній безпеці. Окрім цього, АТО є потужним внутрішнім фактором, що спричиняє низку негативних наслідків економічного, політичного, демографічного, соціального, культурного характеру для українського суспільства і держави. Однією з досить ефективних форм подолання цілої

низки негативних соціокультурних наслідків є медична та психологічна допомога різним категоріям учасників АТО, до якої мають бути готові вітчизняні медичні працівники. Законодавче забезпечення системи формування психологічних компетентностей медичних працівників, які взаємодіють з учасниками АТО, потребує істотного вдосконалення. Вказане обумовлює актуальність обраної теми роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед дослідників проблем психологічної допомоги учасникам бойових дій вирізняються С. О. Ангелова, В. О. Лесков, О. І. Костюк, В. В. Краснов, Л. І. Мульована, Н. В. Павлик, Т. П. Паронянц, В. С. Сідак та інші. До вивчення юридичних аспектів надання психологічної допомоги учасникам бойових дій в контексті права соціального забезпечення у свій час зверталися М. Г. Александров, В. С. Андреев, К. С. Батигін, Я. І. Безугла, І. В. Гушчін, В. Л. Забеліна, Р. І. Кондратьєв, Т. М. Кузьміна, В. І. Максимовський, О. Т. Панасюк, М. І. Полупанов, В. І. Прокопенко, Н. А. Семашко, С. М. Сивак, Г. С. Симоненко, Б. І. Сташків, Б. С. Стичинський, Е. Г. Тучкова, І. С. Ярошенко та ін. Проте на даний час залишаються недостатньо дослідженими саме проблеми належної психологічної підготовки медичних працівників до взаємодії з учасниками АТО та законодавчих основ формування відповідних психологічних компетентностей медиків.

Мета та завдання. У зв'язку з вище викладеним, метою даної роботи є аналіз окремих юридичних проблем формування психологічних компетентностей медичних працівників, які взаємодіють з учасниками АТО. Виходячи з мети, завданнями даної роботи є: 1) визначення окремих проблем законодавчого забезпечення психологічної допомоги учасникам АТО; 2) встановлення окремих юридичних проблем формування психологічних компетентностей медичних працівників, які надають психологічну допомогу учасникам АТО; 3) формулювання основних напрямків вирішення встановлених проблем.

Основні результати. Для більшості з учасників бойових дій адаптація до цивільного життя супроводжується важкими відчуттями краху перспектив, ізоляції та відчуження від суспільного життя, оскільки в реальному житті їх досвід та знання часто виявляються непотрібними [3, 5].

За підрахунками Кабінету Міністрів за час проведення АТО в операції прийняли участь понад 50 тисяч бійців. Всім їм, крім медичної, потрібна і психологічна допомога, яку доводиться надавати як дипломованим психологам, так і різноманітним категоріям медичних працівників. Частогусто медичні працівники виявляються недостатньо обізнаними з типовими психологічними особливостями учасників АТО та недостатньо психологічно компетентними для ефективної взаємодії з вказаною категорією пацієнтів.

Необхідність соціальної підтримки при вирішенні цілої низки проблем, таких як: адаптація до нових умов соціального середовища, наявність несприятливих психологічних факторів, незадоволення новим соціальним та професійним статусом перетворюється на гостру потребу для багатьох учасників АТО у соціально-психологічному захисті та психологічній реабілітації. [4, с. 114]

Якщо ветерани бойових дій із посттравматичними стресовими розладами стають об'єктом уваги лікарів, психологів, психіатрів, соціальних працівників, то особам з екзистенційними розладами, втратою ідентичності, орієнтації у власній ціннісній системі особистості приділяється набагато менше уваги. Відтак, проблема повноцінної соціальної інтеграції учасників бойових дій в суспільство, сприяння активному включенню їх в процес соціального функціонування, реалізації свого особистісного потенціалу набуває особливого значення. [4, с. 114]

Завдання з соціальної інтеграції учасників АТО покладаються, у тому числі, і на медичних працівників. Проте не завжди останні виявляються готовими до виконання вказаних завдань.

Дієвими формами соціально-психологічної підтримки є індивідуальні консультації для учасників АТО і членів їх сімей, організація бесід стосовно особливостей переживання і подолання людиною кризових станів і кризових і надзвичайних ситуацій, психологічний дебрифінг, а також проведення соціально-психологічних тренінгів екзистенційної спрямованості [2, с. 371]. Проте не кожен медичний працівник здатен професійно скористатися вказаними формами взаємодії з учасниками АТО.

У той же час слід зауважити, що для надання вище вказаної психологічної допомоги учасникам АТО відсутнє належне законодавче забезпечення. Закон України «Про психіатричну допомогу» у статті 5 передбачає серед державних гарантій щодо забезпечення психіатричною допомогою та соціального захисту осіб, які страждають на психічні розлади, фінансування надання психіатричної допомоги в обов'язі, необхідному для забезпечення гарантованого рівня та належної якості психіатричної допомоги; безоплатне надання медичної допомоги особам, які страждають на психічні розлади, у державних та комунальних закладах охорони здоров'я та безоплатне або на пільгових умовах забезпечення їх лікарськими засобами і виробами медичного призначення в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України тощо. [1]

Таким чином, учасники АТО, які гостро потребують психологічної допомоги, за кошт держави можуть бути госпіталізовані тільки до відповідних психіатричних лікувальних закладів з достатньо вірогідними негативними соціальними наслідками, оскільки не є секретом, що ставлення громадськості до особи, яка так чи інакше отримувала допомогу у психіатричному лікувальному закладі, характеризується певною упередженістю.

У той же час, учасники АТО часто-густо потребують саме психологічної, а не психіатричної допомоги. Роль держави у наданні саме психологічної допомоги учасникам АТО та підготовці до її надання саме медичних працівників видається мінімальною, що очевидно не відповідає взятим державою соціальним зобов'язанням перед учасниками АТО та їх родинами. Однією з причин такої ситуації слід визнати фактичну відсутність законодавчих гарантій і законодавчих механізмів організаційно-правового, матеріально-технічного та фінансового забезпечення надання ефективної систематичної психологічної допомоги учасникам АТО та підготовки медичних працівників до надання такої допомоги.

Так, на даний час відсутні ефективні юридичні механізми, які б зобов'язували медичних працівників проходити підвищення кваліфікації щодо психологічних компетентностей взаємодії з учасниками АТО. Знання із загальної психології майбутні медики отримують під час здобуття вищої медичної освіти, а знання з медичної психології – під час навчання в інтернатурі. На жаль, здебільшого таких знань виявляється недостатньо для надання належної психологічної підтримки учасникам АТО навіть за умови, що найбільш сумлінні медичні працівники звертаються до можливостей психологічної самоосвіти.

На нашу думку, доречним було б внесення змін у нормативні вимоги МОЗ України до підвищення кваліфікації медичних працівників у закладах післядипломної медичної освіти у напрямку запровадження обов'язкових циклів тематичного удосконалення щодо формування психологічних компетентностей взаємодії, принаймні, окремих категорій медичних працівників з учасниками АТО та виділення для проведення такої освітньої роботи відповідних ресурсів.

Висновки. Таким чином, психологічна допомога учасникам АТО є однією з ефективних форм подолання цілої низки негативних соціокультурних наслідків проведення АТО. Вдосконалення законодавчих основ психологічної допомоги учасникам АТО слід розпочати із розробки нових та вдосконалення існуючих законодавчих гарантій і законодавчих механізмів організаційно-правового, матеріально-технічного та фінансового забезпечення її надання. Для забезпечення формування належних психологічних компетентностей медичних працівників, які взаємодіють з учасниками АТО, слід вдосконалити існуючі нормативи МОЗ України щодо психологічної підготовки медичних працівників у закладах післядипломної медичної освіти.

Список використаних джерел

1. Про психіатричну допомогу: Закон України від 22 лютого 2000 р. № 1489-III (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 19. – ст.143.
2. Кривоконь Н.І. Соціально-психологічне забезпечення соціальної роботи: [монографія] / Кривоконь Н.І. – Харків: видавництво ФОП Олійник, 2011. – 480 с.
3. Лесков В.О. Психологічна реабілітація військовослужбовців запасу в системі мінімізації виявів негативних психологічних наслідків локальних воєнних конфліктів // Збірник наукових праць інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН України / За ред. С.Д. Максименка. – К., 2006. – Т. VIII, вип. 3. – С.191-197.
4. Мульована Л. І. Методи психологічної допомоги учасникам АТО / Л. І. Мульована // Науковий журнал «Молодий вчений». – 2014. – № 10 (13) – с. 114-116.
5. Паронянц Т.П. Виникнення і прояв післятравматичних стресових розладів у працівників органів внутрішніх справ в умовах виконання миротворчої місії ООН (на прикладі колишньої Югославії): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: спец. 19.00.06 «Юридична психологія» / Т.П. Паронянц. – Х., 2004. – 18 с.